

3/4/1985

EL LENGUATGE

El llenguatge espontani

Malgrat el procés de degradació que sofreix actualment la nostra llengua, el qual té el seu reflex més evident en l'expressió oral espontània, aquesta expressió és encara digna d'estudi i observació atenta, a fi de copsar-hi i extreure'n tota mena de formes de llenguatge — mots, locucions, perífrasis, solucions gramaticals, metàfores, etc. — ben interessants, que importa de posar en relleu i que ens poden ésser de gran utilitat. La llengua literària és artificialosa per definició, però aspira sovint a tenir el dring del llenguatge espontani. L'artifici, així, ha de consistir a incorporar-hi un gran abundor d'elements procedents de l'expressió espontània, però prèviament seleccionats i triats, passats pel sedàs de la correcció gramatical i idiomàtica, del sentit lingüístic de l'escriptor. El poeta J.V. Foix afirma que "l'espontaneïtat del verb a cada mas, a cada individu (...) solen ésser l'esgarip i la paraulota". Però és un fet conegut que ell mateix ha proclamat sovint que ha incorporat als seus textos literaris tots de mots i girs, àdhuc de frases senceres, captats del verb espontani de pagesos, muntanyencs i gent de mar. Un dia ens deia que havia sorprès un hendecasil·lab en el parlar espontani d'un home del poble.

Es ben sabut que l'expressió espontània és difícil de provocar. Volem dir que quan preguntem a algú de quina manera diria tal o tal cosa, sobtadament recelós i enganyat, és possible que no ens doni la resposta que n'esperem — la seva manera de dir espontània —, sinó que ens respongui dient tal com creu que se n'hauria de dir, potser fins i tot sotmetent-se a determinades normes gramaticals i lingüístiques. Més que no pas preguntar, doncs, cal escoltar i, si convé, dur la conversa cap al tema que pot originar l'expressió desitjada. I després d'escoltar, és clar, cal seleccionar. Hi ha, avui, vicis i defectes de llenguatge tan arreïats que apareixen en l'expressió de molts fins i tot quan segueixen un model correcte. Hi ha qui és capaç de llegir "Havien tres soldats" on diu, escrit amb lletra clara, *hã havia tres soldats*. I és dissortadament freqüent el cas d'actors que diuen "Tres que venia" — *enease que el paper dignã hãa de venir*. Però algun cop s'esdevé el contrari: l'actor (o l'actriu), havent memoritzat una frase del text, en el moment de dir-la, la transforma, inconscientment, en una altra del mateix sentit, del seu verb espontani, que la supera en naturalitat, i que sol ésser, per tant, preferible.

Albert Jané